

ชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอ (ลีซู) และการสร้างสรรค์ผ้าปักลีซอ (ลีซู)

ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ : ลีซู

ชื่อเรียกตนเอง : ลีซู

ชื่อที่ผู้อื่นเรียก : ลีซู ลีซอ

ภาษาที่ใช้พูด และเขียน : ภาษาพูด จีนลีซู ภาษาเขียน : ภาษาเขียนพราเซอร์ ลีซูจัดอยู่ในกลุ่มทิเบต-พม่า (Tibeto-Burman)

ลีซอ เป็นคำที่ถูกให้ความหมายด้วยกันหลายประการ เป็นต้นว่า “ลี” มาจาก อีหลี หมายถึง จาริต ประเพณี และ “ซอ” มาจากคำว่า “คน” ดังนั้น ลีซอ น่าจะหมายถึงกลุ่มคนที่มีขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และมีความภาคภูมิใจในตนเอง ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาศาสตร์ได้ให้ความหมายว่า ลีซอ (Lisu) หมายถึง คนป่า แต่มีความเป็นไปได้เช่นกันว่านอกเหนือจากความหมายนี้แล้ว อาจยังมีความหมายอื่นๆ อีกก็ได้ อย่างไรก็ตาม มีผู้ศึกษาชาติพันธุ์ลีซอได้บันทึกไว้ว่า ชาติพันธุ์ลีซอสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มลีซอลาย (Florid/Flowery/Variigated Lisu) อาศัยอยู่ในประเทศไทย และอินเดีย กลุ่มลีซอดำ (Black Lisu/Independent Lisu) อาศัยอยู่ในประเทศเมียร์มา และจีน โดยเฉพาะในเขตการปกครองฟุงก (Fugong) และต่งฉาน (Dongshan) มณฑลยูนนาน และบางส่วนในประเทศไทย

กลุ่มชาติพันธุ์ลีซอ

ที่มา หนังสือเอกลักษณ์และศิลปะลวดลายผ้าชาวเขา

ชาวลีซอได้ชื่อว่าเป็นนักต่อสู้ มีบุคลิกกล้าหาญ รักอิสระ กล้าตัดสินใจ วิถีชีวิตของชาวลีซอนั้น ผู้ชายมีหน้าที่ออกล่าสัตว์ ทำไร่ ทำนา ผู้หญิงมีหน้าที่ดูแลบ้าน หุงหาอาหาร เลี้ยงลูก เลี้ยงสัตว์ และหน้าที่สำคัญที่สุดที่ผู้หญิงชาวลีซอทุกคนจะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คือ การตัดเย็บเสื้อผ้า และเครื่องแต่งกายให้แก่สมาชิกทุกคนในครอบครัว กล่าวกันว่า ในสังคมของชาวลีซอ หากผู้ชายบ้านไหนใส่เสื้อผ้าเก่าๆ มีรอยปะหรือขาด ผู้หญิงลีซอบ้านนั้นจะได้รับคำครหาจากทุกคนในชุมชนว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ไม่มีความเป็นกุลสตรี ประเพณีชาวลีซอนั้นให้ความสำคัญกับวันขึ้นปีใหม่ เพราะเชื่อว่าเป็นวันสำคัญที่จะได้เริ่มต้นสิ่งดีๆ ในชีวิต วันขึ้นปีใหม่ชาวลีซอทุกคนจะอยู่พร้อมหน้ากันทุกคนในครอบครัว ทั้งหญิง และชายไม่ว่าช่วงอายุใด

ต้องแต่งกายชุดประจำเผ่าชุดใหม่ที่มีสีสัน สดใส สวยงาม มีการบรรเลงดนตรี ร้องเพลง เต้นรำ ร่วมกันอย่างสนุกสนาน

เครื่องแต่งกายของผู้หญิงลีซอเป็นการแสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่ชัดเจนกว่าเครื่องแต่งกายของผู้ชาย เนื่องจากมีสัญลักษณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติพันธุ์ คือ แถบผ้าที่ถูกนำมาประกอบ และตกแต่งบริเวณต่างๆ เช่น บริเวณ หัวไหล่ หน้าอก และหลัง ผ้าแถบบริเวณดังกล่าวได้ถูกปรับเปลี่ยนในด้านของความกว้าง และความหลากหลายของสีสัน ความกว้างได้ถูกทำให้แคบลงมาเหลือเพียงไม่กี่เซนติเมตร และสีที่ใช้เย็บผ้าแถบได้ลดลงเหลือเพียงสองสี คือ สีส้ม และสีแดง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าลวดลาย และสีสันของชาติพันธุ์ได้หายไปในช่วง พ.ศ. 2540 แต่ชาวลีซอหลายคนกลับนิยมสวมใส่เสื้อผ้าสีซอกันมากขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่เคยรู้สึกอายเวลาสวมใส่ชุดชาติพันธุ์ กลับมีแนวโน้มที่จะหยิบขึ้นมาสวมใส่เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมลีซอมากขึ้น และด้วยปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ธุรกิจผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูปชาติพันธุ์ลีซอมีการแข่งขันกันในปัจจุบัน

เครื่องแต่งกายของผู้หญิงลีซอ

ที่มา หนังสือเอกลักษณ์และศิลปะลวดลายผ้าชาวเขา

เครื่องแต่งกายลือชอ โดยเฉพาะสีของกางเกงเป็นการบ่งบอกถึงความแตกต่างระหว่างชายกับหญิง โดยตามธรรมเนียมแล้ว ผู้หญิงลือชอไม่ควรสวมใส่กางเกงลือชอสีใดๆ นอกจากสีดำ ในขณะที่ผู้ชายลือชอสามารถสวมใส่ได้ทุกสี ยกเว้นสีดำ แต่เนื่องจากปัจจุบัน กางเกงลือชอเหล่านี้ได้ถูกผลิตขึ้นภายใต้ความต้องการบริโภค ความทันสมัย และแฟชั่นของเนื้อผ้า และลายผ้า ทำให้เยาวชนชาวลือชอ ผู้หญิงหลายคนหันมาสวมใส่กางเกง ลือชอสีอื่นๆ มากขึ้น ในขณะที่เยาวชนผู้ชายยังไม่นิยมสวมใส่กางเกงลือชอสีดำ ปรากฏการณ์การสวมใส่สีกางเกง โดยไม่สนใจความแตกต่างทางเพศของเยาวชนผู้หญิงนั้นได้สร้างความไม่ประทับใจให้กับผู้ใหญ่ลือชอพอสมควร

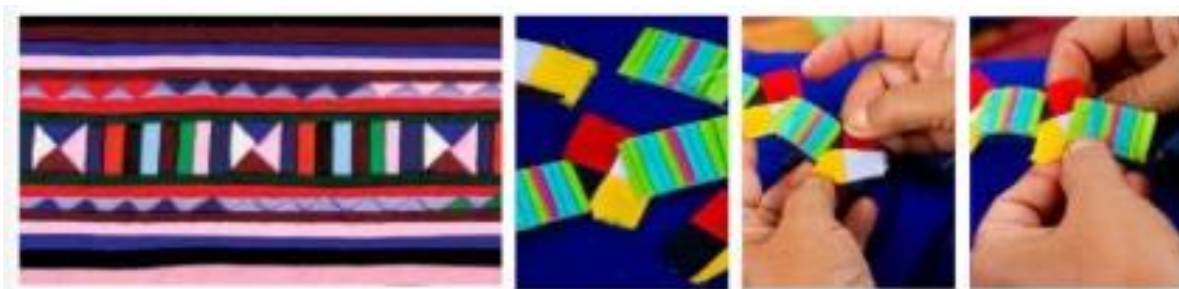
เชือกลือชอ หรือหางลือชอ

ที่มา หนังสือเอกลักษณ์และศิลปะลวดลายผ้าชาวเขา

หญิงลือชอยังมีความเชี่ยวชาญในการเย็บผ้าเป็นเส้นเล็กๆ สีสดใสเพื่อนำมามัดรวมกัน ตัดปลาย แต่ละเส้นด้วยด้ายไหมพรมทรงกลมเป็นกระจุกเล็กๆ หลากสีสวยงามที่เรียกว่า เชือกลือชอ หรือหางลือชอ ซึ่งใช้เป็นสิ่งแสดงเอกลักษณ์ประกอบชุดการแต่งกายประจำชาติพันธุ์ที่โดดเด่น โดยหญิงชาวลือชอจะนำ หางลือชอนับร้อยเส้นนี้ ไปห้อยประดับไว้ที่เอวติดไว้ด้านหลังของกางเกง เชือกลือชอนับเป็นเอกลักษณ์การ แต่งกายประจำเผ่าที่โดดเด่น และมีความชัดเจน

การสร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้าปักลือชอ

ที่มา หนังสือเอกลักษณ์และศิลปะลวดลายผ้าชาวเขา

การสร้างสรรคลวดลายบนผืนผ้าปักลือชอนั้น สร้างสรรคขึ้นจากจินตนาการที่ได้จากการเลียนแบบรูปร่าง รูปทรง ของอาวุธโบราณของชาวลือชอ โดยเรียกชื่อลวดลายจากจินตนาการ หรือจากการถ่ายทอดบอกเล่าจากบรรพบุรุษ การเรียกชื่อลวดลายเอกลักษณ์แทบทั้งหมดจะเป็นภาษาลือชอ หรือหากมีความหมายในภาษาไทยก็เป็นไปตามลักษณะของสัตว์ หรือสิ่งของในชีวิตประจำวันที่พบเห็นได้ในวิถีชีวิต ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์บนผืนผ้าปักลือชอจะสะท้อนบุคลิก ตัวตนของชาวลือชออย่างชัดเจน ที่แสดงถึงความกล้าหาญ จิตใจเข้มแข็ง การตัดสินใจที่เด็ดขาด สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนอยู่บนผืนผ้าปักลือชอ ตั้งแต่เทคนิคการตัดเย็บปะติด ให้เกิดรูปร่างเรขาคณิต ที่เน้นการตัดกันของรูปทรงที่เป็นเส้นตรง มีการเข้ามาของลวดลายอย่างชัดเจน ทั้งมุมฉาก มุมแหลม ทั้งยังมีการใช้สีตัดกันอย่างโดดเด่น รุนแรง จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ และเสน่ห์ของผ้าปักลือชอ

ลวดลายบนผืนผ้าปักลือชอ

ที่มา หนังสือเอกลักษณ์และศิลปะลวดลายผ้าชาวเขา

เทคนิคการสร้างสรรค์ลวดลายผ้าปักลือชอ ประกอบด้วย เทคนิคหลัก คือ การเย็บ โดยจะเป็นการเย็บแถบผ้าเล็กๆ สลับสี และการสร้างลวดลายที่ต้องการด้วยเทคนิคการเย็บติดผ้าปะลงบนผืนผ้าแถบพื้นสีต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นทักษะ และความชำนาญของหญิงชาวลีชอ ซึ่งความละเอียด และความยากของเทคนิคนี้ขึ้นอยู่กับ การกำหนดขนาดของชิ้นผ้าชิ้นเล็กๆ ที่จะต้องตัดให้พอดีสำหรับการสร้างลวดลาย ขนาดชิ้นผ้าที่ตัดนั้น จะต้องไม่ใหญ่ หรือเล็กจนเกินไปจากผ้าชิ้นเล็กๆ จะถูกนำมาพับขึ้นรูปร่างเป็นลวดลายต่างๆ อาทิ สีเหลี่ยม สามเหลี่ยม แล้วจึงนำมาเย็บติดกันในลักษณะต่างๆ ตามรูปแบบของลวดลายนั้นๆ บางลวดลายอาจเป็นการเย็บต่อกันเพียงชั้นเดียว แต่บางลวดลายก็จำเป็นต้องมีการเย็บชิ้นผ้าเล็กๆ สลับซับซ้อนกันหลายชั้น กระบวนการเย็บติดผ้าแต่ละชั้น จำเป็นต้องอาศัยการเว้นระยะขนาดพื้นที่ในส่วนที่เป็นช่องว่างระหว่างชิ้นผ้า

ที่เท่ากันอย่างสม่ำเสมอ ด้วยสายตาที่แม่นยำ เทคนิคการสร้างสรรค์ลวดลายเอกลักษณ์ทั้งหมดนี้ ล้วนต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ความละเอียดเป็นอย่างสูง

ลวดลายบนผืนผ้าปักลือ

ที่มา หนังสือเอกลักษณ์และศิลปะลวดลายผ้าชาวเขา